

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра фізичної географії та раціонального природокористування**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан географічного факультету
 /Калинич І.В./
«31» серпня 2020 року

СИЛАБУС ДО НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ЗЕМЕЛЬНІ РЕСУРСИ УКРАЇНИ»

Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Галузь знань	10 “Природничі науки”
Спеціальність	106 “Географія ”
За освітньою програмою	Географія
Статус дисципліни	вибіркова

Назва курсу	Земельні ресурси України
Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна	Географічний факультет, кафедра фізичної географії та раціонального природокористування
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	10 «Природничі науки» 106 «Географія»
Викладачі курсу	Салюк Мар'яна Романівна
Профайл викладачів	https://www.uzhnu.edu.ua/uk/cat/geograph-fiz_geo/staff
E-mail	maryana.salyuk@uzhnu.edu.ua
Сторінка курсу в Moodle	https://e-learn.uzhnu.edu.ua/course/view.php?id=786
Мова викладання	Українська
Тривалість курсу	5 кредитів ЄКТС / 150 годин
Обсяг курсу	50 годин – аудиторні заняття (28 годин лекційні, 22 години практичні заняття); 100 годин – самостійна робота студента.
Формат курсу	Очний. Проведення лекцій, практичних робіт, консультацій тощо.
Анотація до курсу	Курс «Земельні ресурси України» є важливим в циклі наук про Землю, оскільки дозволяє поглибити знання студентів про поширення ґрунтів на території України та набути нових знань про земельні ресурси. Під час опанування дисципліни буде вивчатись поняття, які стосуються земельних ресурсів та землекористування, а також географію земельного фонду України, особливості використання і охорони земельних та інших природних ресурсів, які тісно пов'язані із землею; навчитися здійснювати облік земельних фондів, їх оцінку, охорону від ерозії, забруднення та інших несприятливих процесів.
Ключові слова	Географія ґрунтів, земельні ресурси, природні зони України, землевласники, рілля, пасовища, сіножаті, лісові землі тощо.
Мета та цілі курсу	Метою вивчення навчальної дисципліни «Земельні ресурси України» набуття студентами необхідних теоретичних знань та практичних навичок про земельні ресурси України, розкриття сутності ґрунту як головної складової земельних ресурсів; вивчення видів й чинників виникнення деградаційних процесів та з'ясування проблем використання земельних ресурсів і їх збереження. Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей: - здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях (ЗК 1); - знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності (ЗК 2); - здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово (ЗК 3); - навички використання інформаційних і комунікаційних технологій (ЗК 5); - здатність до проведення досліджень на відповідному рівні (ЗК 6); - здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел (ЗК 7). - здатність застосовувати знання і розуміння основних характеристик, процесів, історії і складу природи (ФК 2); - здатність здійснювати збір, реєстрацію і аналіз даних за допомогою відповідних методів і технологічних та програмних засобів у польових і

	лабораторних умовах (ФК 3); - здатність аналізувати склад і будову геосфер (у відповідності до спеціалізації) на різних просторово-часових масштабах (ФК 5); - здатність інтегрувати польові та лабораторні спостереження з теорією у послідовності: від спостереження до розпізнавання, синтезу і моделювання (ФК 6); - самостійно досліджувати природні матеріали та статистичні дані (у відповідності до спеціалізації) в польових і лабораторних умовах, описувати, аналізувати, документувати і презентувати результати (ФК 8); - здатність до планування, організації та проведення досліджень і підготовки звітності (ФК 9).
Пререквізити курсу	Для вивчення курсу студенти потребують базових знань з навчальних курсів освітньої програми «Географія»: ОК 2.8 «Ґрунтознавство з основами географії ґрунтів»; ОК 2.16 «Фізична географія материків та океанів»; ОК 2.18 «Фізична географія і природно-ресурсний потенціал України»; ОК 2.10 «Біогеографія»; ОК 2.14 «Основи екології».
Очікувані результати навчання	1. Формування у студентів знань про основні поняття, які стосуються земельних ресурсів; застосування законів ґрунтово-географічного районування для характеристики поширення ґрунтів та земель на території України - ПРН 1, 4, 5 2. Поглибити знання про склад, будову, фізичні, фізико-хімічні та морфологічні властивості ґрунтів; обґрунтовувати меліоративні заходи необхідні для підвищення родючості ґрунтів - ПРН 5, 13 3. Знати категорії земельного фонду та їхні діагностичні ознаки - ПРН 7 4. Знати структуру земельного фонду світу, України та особливості в розрізі адміністративно-територіальних утворень - ПРН 4 5. Уміти характеризувати земельні ресурси на різних організаційних та просторово-часових рівнях - ПРН 7 6. Давати оцінку сучасного стану земельних ресурсів України, володіти знаннями щодо їх захисту від деградаційних процесів - ПРН 13 7. Уміти проводити розрахунки структури земельних ресурсів, отримані результати зображати у вигляді діаграм та картограм - ПРН 6, 8 8. Уміти користуватися звітними матеріалами управліннь земельних ресурсів - ПРН 6 9. Володіти методикою опрацювання відомостей щодо розподілу земель за формами власності та видами користування. - ПРН 8
Навчальні техніки та методи, які будуть використовуватися під час викладання курсу	Словесні методи – лекція, бесіда, диспут. Наочні методи – виконання практичних робіт, усне опитування на практичних заняттях, ситуаційні завдання прикладного характеру, ілюстрації, демонстрації, презентації, реферати. Методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності – контроль за самостійною роботою студентів. Інтегровані (універсальні) методи. Методи контролю (самоконтролю, взаємоконтролю) за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності – поточне опитування, модульне контрольне опитування, підсумковий контроль.
Необхідне обладнання	Технічні засоби: дидактичні матеріали (електронний варіант лекцій, комплексні контрольні роботи; презентації тощо); технічні пристрої (мультимедійні апарати, стенди, моделі, Інтернет ресурси) для пред'явлення дидактичного матеріалу; - пакети завдань для модульного та підсумкового контролю; система віртуального навчання «Moodle»; офісні додатки; сервіс Google Meet. Обладнання: Фізико-географічна карта світу, атласи, контурні карти.

Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)

Поточний контроль для змістового модуля № 1 включає виконання 6-ти практичних робіт, за якісне виконання і захист яких можна максимально отримати 45 балів; контроль за самостійною роботою відбувається у формі перевірки реферату (максимальна оцінка 10 балів) та написання модульної контрольної роботи, для виявлення рівня теоретичних та практичних знань, яка максимально оцінюється у 45 балів.

Змістовий модуль № 2 включає виконання також 5-ти практичних робіт, за виконання і захист яких можна максимально отримати 45 балів; контроль за самостійною роботою відбувається у формі перевірки презентації (максимальна оцінка 10 балів) та написання модульної контрольної роботи (три теоретичні питання), яка максимально оцінюється у 45 балів.

Перескладання підсумкового модульного контролю студентами, які отримали рейтинговий бал за модульний цикл, що відповідає незадовільній оцінці, проводиться не пізніше двох тижнів після атестаційного. Позитивні оцінки з модульного циклу не підвищуються. Студенти, які не були присутні (з поважних причин) також повинні скласти модульну контрольну роботу протягом двох тижнів.

Під час другого модульного контролю викладач оголошує загальну кількість балів накопичених студентом. Якщо студент набрав 60 і більше балів, то екзамен може бути виставлений за результатами підсумкового модульного контролю.

Семестровий контроль проводиться відповідно до навчального плану у вигляді семестрового екзамену в терміни, встановлені графіком навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеного робочою програмою дисципліни. Форма проведення семестрового контролю усна за змістом і структурою екзаменаційних білетів, які розглядаються та затверджуються на засіданні випускової кафедри.

Якщо студент за результатами підсумкового модульного контролю набрав 60 і більше балів, а на екзамені отримав менше 60 балів, то викладач має право з метою з'ясування повноти оволодіння програмою дисципліни, сформованості умінь та навичок, поставити додаткові питання в межах програми навчальної дисципліни. Підсумкова оцінка з дисципліни визначається викладачем з врахуванням балів, отриманих за відповіді на додаткові питання. Під час відповіді на питання екзаменаційного білета враховується чіткість, логічність і послідовність викладу матеріалу, культура мовлення, уміння аналізувати, порівнювати, робити узагальнення та висновки.

Критерії оцінювання зазначаються у робочій програмі навчальної дисципліни й доводяться до відома студентів на першому занятті.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		

		35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
		0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни
Підсумковий контроль, форма	Екзамен у формі усної перевірки знань				
Зміст курсу	Тема 1. Місце і роль земельних ресурсів у суспільному виробництві та функціонуванні біосфери. Тема 2. Земельні ресурси світу. Тема 3. Чинники формування земельних ресурсів України. Тема 4. Структура земельних ресурсів України та їх характеристика. Тема 5. Земельні ресурси природних зон України. Тема 6. Структура і географія земель сільськогосподарського призначення. Тема 7. Землі лісового, водного фонду, землі ПЗФ та інші категорії земель. Тема 8. Розподіл земельного фонду України за землевласниками, землекористувачами. Тема 9. Ринок землі в Україні. Формування раціональної системи землеволодіння та землекористування. Тема 10. Деградаційні процеси, їх вплив на стан та якість земель. Тема 11. Техногенне руйнування ґрунтового покриву. Забруднення земель. Тема 12. Заходи охорони земель та збереження родючості ґрунтів. Рекультивация земель. Тема 13. Земельна реформа в Україні. Тема 14. Стандартизація і нормування в галузі охорони земель.				
Література для вивчення дисципліни	Основна література 1. Раціональне використання та охорона земельних ресурсів: Навчальний посібник / С.І. Веремеєнко С. І., С.С. Трушева С. С. – Рівне: НУВГП, 2008. – 162 с. 2. Паньків З.П. Земельні ресурси: Навчальний посібник. – Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. – 272 с. 3. Позняк С. П. Ґрунтознавство і географія ґрунтів. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2010. – Ч. 1. – 270 с.; Ч. 2. – 285 с. 4. Охорона ґрунтів : підручник для студ. аграрних закладів освіти III-IV рівнів акредитації / М.К. Шикуча, О.Ф. Гнатенко, Л.Р. Петренко, М.В. Капштик. 2-ге вид., випр. К. : Знання, 2004. 399с. 5. Забалуєв В.О., Дегтярьов В.В. (ред.) Охорона ґрунтів і відтворення їх родючості Навчальний посібник / [Забалуєв В. О., Балаєв А. Д., Тараріко О. Г., Тихоненко Д. Г., Дегтярьов В. В., Тонха О. Л., Піковська О. В., Гавва Д. В., Жернова О. С., Козлова О. І.]. – Вид. 2-ге (змін. і доповн.) / за ред. д-рів с.-г. н., проф. В. О. Забалуєва та В. В. Дегтярьова. – Харків: Стил-издат, 2017. – 348 с. 6. Третьяк А.М. Земельні ресурси України та їх використання / А.М.Третьяк, Д.Ф.Бамбідра. – К.: ТОВ «ЦЗРУ», 2003. 143 с. Допоміжна література 1. Позняк С.П., Красєха Є.Н., Кіт М.Г. Картографування ґрунтового покриву / С.П. Позняк, Є.Н. Красєха, М.Г. Кіт. – Львів: Вид. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2003. – 500 с. 2. Лойко П.Ф. Земельный потенциал мира и России: пути глобализации его использования в XXI веке. – М.: Федеральный кадастровый центр «Земля»,				

	2000. – 342 с. 3. Возняк Р.П., Ступень М.Г., Падляк І.М. Земельно-правовий процес: Навчальний посібник. – Львів: «Новий Світ-200», 2006. – 224 с. 4. Третяк А.М. Землевпорядне проектування: Теоретичні основи і територіальний землеустрій: навчальний посібник. – К: Вища освіта, 2006. – 528 с. 5. Земельний кодекс України [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://yuristonline.com/ukr/uslugi/yuristam/kodeks/007.php 6. Сохнич А.Я. Моніторинг земель: Підручник / А.Я.Сохнич, М.С.Богіра, Д.І.Солярчук, В.В.Горлачук, І.М.Песчанська (за ред. д.е.н. Сохнича А.Я.). – Львів: «Компанія «Манускрипт», 2008. – 264 с
Інформаційні ресурси	1. Підручники для вивчення навчальної дисципліни: http://www.dneprunat.dp.ua/document/mm/dd/guntoznavstvo.pdf; http://ibhb.chnu.edu.ua/dpt/soilscience/biblioteka-kafedri; http://www.ussj.cv.ua/2011_t12_3-4/Travleyev.pdf; http://www.dstu.dp.ua/Portal/Data/5/42/2-42-kl33.pdf https://buklib.net/books/31337/ 2. Освітні портали: http://znau.edu.ua/tidings/top-news/dostup-do-povnotekstovikh-resursiv-springer-nature; http://www.sd4ua.org/golovni-temi-stalogo-rozvitku/zemelni-resursi/ https://geomap.com.ua/uk-g11/98.html
Питання для підсумкового контролю	- Окресліть об'єкт, предмет і завдання курсу “Земельні ресурси України”. - Опишіть таксономічні одиниці класифікації земельного фонду України. - Охарактеризуйте землі сільськогосподарського призначення на території України. - Проаналізуйте елементи обліку лісів та інших лісовкритих площ на території України. Структура земель лісового фонду України. - Проаналізуйте значення земельних ресурсів у житті людини. - Проаналізуйте потенціальні можливості використання земельних ресурсів у світі. - Проаналізуйте роль земельних ресурсів у суспільному виробництві та розкрийте їх екологічні функції. - Проаналізуйте структуру земель житлової забудови, ПЗ фонду та земель оздоровчого і рекреаційного призначення на території України. - Проаналізуйте структуру земель лісового та водного фонду на території України. - Проаналізуйте структуру земельних угідь України та їх складові частини. - Проаналізуйте структуру сільськогосподарських земель України. - Розкрийте закономірності розміщення ґрунтів на території України. - Розкрийте основні принципи та закони географії ґрунтів. - Розкрийте структуру земельних ресурсів Закарпатської області. - Розкрийте проблеми охорони земель в Україні. - Проаналізуйте види деградаційних процесів та методи боротьби з ними. - Опишіть заходи збереження земель та їх родючості. - Розкрийте суть, механізми та основні напрямки рекультивації земель. - Охарактеризуйте особливості земельної реформи в Україні. - Причини виникнення та види ерозії, методи боротьби.